

(1895). Razen tega je napisal za Zvon tudi par daljših ocen. — V „Zborniku Matice Slovenske“ je priobčil razpravo o zemljevidih slovenskih pokrajin v prejšnjem in sedanjem času (1901). Za Matično serijo „Slovenska zemlja“ je napisal kot četrto knjigo „Vojvodina Kranjska“, ki je izšla v dveh delih (1901, 1902). Enako monografijo je hotel sestaviti tudi o slovenskem Štajerskem, pa mu je smrt prekrižala domoljubno namero. — Orožen je bil zelo marljiv šolski pisatelj. Za slovenske ljudske in meščanske šole je priredil Haardtov stenski zemljevid Palestine (1897), stenski zemljevid Evrope (1899), zemljevid zahodne in vzhodne polute in vojvodine Kranjske. Skupno z Rutarjem je priredil Haardtov zemljepisni atlas za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom (1898). Spisal je „Metodiko zemljepisnega pouka“ (1891, 2. izd. 1898), „Zemljepis za meščanske šole“ v treh stop. (1891—1896; 3. nat. 1904), ki je izšel pred kratkim v popolnoma predelani obliki. L. Schwentner je založil Orožnov „Zemljepis Avstrijsko-ogrške države (Domoznanstvo) za četrti razred srednjih šol“ (1907), v c. kr. zalogi šolskih knjig na Dunaju pa je zagledalo beli dan njegovo „Kranjsko domoznanstvo“ (1909). — Sklepam z besedami učiteljskega zbora: „Izvrstnemu in vestnemu učitelju, najboljšemu prijatelju mladine, vrlemu in ljubeznjivemu tovarišu ostani blag spomin! *Dr. J. Š.*“

„**Turkova prisega**“. Ljubljanski dnevnik „Slovenec“ je prinesel v št. 260 (dne 12. nov. t. l.) članek „Mrk polumeseca“ izpod peresa prof. Antona Bezenška iz Sofije. V tem vojnem poročilu z bolgarskega bojišča čitamo tole pisateljevo refleksijo: „Ko sem bil še mlad dijak, sem rad poslušal pripoved o stari, mogočni lipi, ki stoji tam na Čerinu (pod Konjiško goro v Črešnicah) in v svoji mladeniški navdušenosti sem zložil pesem o tej lipi, ki je tiskana v Vrčcu (l. 1870.) in se začinja z besedami:

Stoji tam lipa stara,
še turških čet spomin . . . ,

a konča v tem zmislu, da veli turški poveljnik: ako bo pečen petelin še enkrat zapel, pridem spet kdaj v te kraje nazaj.“ — Anton Bezenšek omenja tu svojo mladostno pesem, ki jo je objavil v „Vrčcu“ l. 1874. na str. 165 (ne l. 1870., saj takrat „Vrtec“ še ni izhajal) pod naslovom „Turkova prisega“. (Po narodnej pripovedki zložil A. B.) Pesem obstoji iz 21 nibelunških kitic — ima torej v tistih časih moderno obliko pripovedne pesmi — in se začinja:

Pod goro tam Konjiško ravnina je Čarin,
Kjer raste lipa stara, še turških dnij spomin . . .

Prav ta pesem pa je objavljena tudi v Levstikovih zbranih spisih (I., str. 285—288) v ciklu njegovih romanc, balad in legend. Fr. Levec kot urednik teh spisov v „Tolmaču“ nič ne omenja zgodovine „Turkove prisega“, češ da ni prvotno Levstikova, kakor je zabeležil n. pr. o pesmi „Živopisec in Marija“, da je pravzaprav L. Pintarjev prevod Platenove „Legende“. V kazalu je pač omenjeno, da je „Turkova prisega“ izšla v Vrčcu l. 1874., dodani datum v oklepaju (25. sept. 1876) pa znači, da jo je Levstik priredil takrat za natis. Stvar si razlagamo takole: Levstik je kot Vrčev sotrudnik in njega pesniški urednik dobil tudi Bezenškovo pesem v presojo in jo je nekoliko opilil. Bistvenih prememb sicer ni najti: rime so, razen dveh, vse Bezenškove, le besede je Levstik mestoma preuredil in predstavil. Pač pa je Levstik izpustil 6. kitico, najbrž kot nebistveno in dejanje motečo; a baš na to se Bezenšek v svoji reminiscenci sklicuje. Vezir Mustafa se namreč zaklinja:

„Da je denes prisegel resnico jezik moj,
V to znamenje pečeni petelin mi zapoj!“
Petelin se ne zmeni, a pet' je hlapec jel;
Zavpil je Turek: „dobro!“ — odjahal v dir vesél.

Pesnik „Turkove prisega“ je torej Anton Bezenšek, ne pa Fran Levstik. — Končno še nekaj o tej pesmi. Sprejeta je tudi v Sket-Westerjevo Slovensko čitanko za četrty razred srednjih šol (2. izd., str. 46). Tam je čitati v „Opombah“ k tej pesmi (str. 230), da je Konjiška gora pri Konjicu ob Neretvi v Hercegovini. To je očitna liba, ki je nastala na kategorično zahtevo „pradne“ recenzije, češ da to ne more biti Konjiška gora pri Konjicah na Štajerskem! Po prijaznem posredovanju dveh štajerskih rojakov sem tudi poizvedel, da živi na Frankolovem in v okolici Konjiške gore še sedaj spomin na dve „turški lipi“. Tako imajo tudi pesmi svojo čudno usodo, ki je v tem slučaju celo v posrednem stiku z bojnimi dogodki na Balkanu.

W.

Aškerčev „Zlatorog“. Med Aškerčevimi epskimi pesnitvami zadnjih let je „Zlatorog“ brezdvomno njegovo najboljšo delo, ki ga je pesnik sam visoko cenil. Zanimiva je pesnikova sodba, ki jo je izrekel svojemu prijatelju Alfr. Jensen u dne 6. januarja 1904, ko mu je poslal pesnitev: „... Можетъ быть это самое лучше, что я написал до сихъ поръ (Morda je to najboljšo, kar sem napisal doslej.)

Nemškega Baumbachovega „Zlatoroga“ morebiti poznaš. A moj „Zlatorog“ je v resnici naroden, ker sem se tesno držal narodne pravljice, ki jo je bil zapisal † K. Deschmann pod Triglavom, na meji italijanski ter jo objavil v „Laibach. Zeitg.“ l. 1868. Zato Ti prilagam v tem zavitku z „Zlatorogom“ vred tudi feljeton „Sloven. Naroda“, kjer je izvirna pravljica o „Zlatorogu“. Moj „Zlatorog“ ni drama, čeprav je pisan v dramatični obliki, nego je epska pravljica. Dramatično formo sem izbral, ker мнѣ такъ понравилось ...

Iz slovenskega „Zlatoroga“ razvidiš tudi podoben motiv, kakoršen je v Lermontovljem „Demonu“. Primeri tudi „Fausta“ etc.! In vendar je „Zlatorog“ naš slovenski. Нѣмецъ Baumbach не понималъ нашего народнаго „Здаторога“ (Nemec B. ni razumel našega narodnega „Zlatoroga“)...

Tvoj Stockholm imam v svojem popotnem programu, a enkrat pridem gotovo tja gori k Vam ...“ — Tako Aškerc.

Sicer pa je treba pripomniti, da se v našem gorenjskem Zlatorogu ne pretaka mnogo pristno narodne krvi. Prim. Glonarjevo študijo o postanku in zgodovini pripovedke o Zlatorogu: „Monoceros“ in „Diptamus“ v mariborskem Časopisu za zgodovino in narodopisje 1910 (str. 34–106).

na univerzi v Kopenhagenu — „Ejebog“ 1912, str. 414

*Lorent

